

Vergaderjaar 1991-1992

21 504

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering en enkele andere wetten ter verruiming van de mogelijkheden tot toepassing van de maatregel van ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel en andere vermogenssancties

Nr. 9

TWEEDE NOTA VAN WIJZIGING

Ontvangen 21 februari 1992

Het voorstel van wet wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel II letter E wordt als volgt gewijzigd:

In artikel 94d, tweede lid, wordt voor de zinsnede « artikelen 3.2.11a en 3.2.11b van het nieuwe Burgerlijk Wetboek» gelezen: artikelen 46 en 47, Boek 3, van het Burgerlijk Wetboek.

B

Artikel II letter K wordt als volgt gewijzigd:

1. In artikel 126f wordt na het eerste lid ingevoegd een nieuw artikellid luidende:

2. Indien de verdachte bij de einduitspraak terzake van het strafbare feit of het misdrijf, bedoeld in artikel 36e, eerste onderscheidenlijk derde lid, van het Wetboek van Strafrecht, niet wordt veroordeeld, sluit de officier het strafrechtelijk financieel onderzoek evenzo. In dat geval is de officier bevoegd van de rechter-commissaris heropening van het strafrechtelijk financieel onderzoek te vorderen, zodra de verdachte alsnog terzake van het tenlastegelegde feit wordt veroordeeld.

2. Het tweede lid wordt vernummerd tot het derde en daarin wordt na het woord «beschikking» ingevoegd: tot sluiting van het strafrechtelijk financieel onderzoek.

3. Het derde lid wordt vernummerd tot het vierde en daarin worden na de woorden «het bepaalde in» ingevoegd de woorden: het tweede lid, waarna een komma wordt geplaatst.

4. Het vierde lid wordt vernummerd tot het vijfde.

C

Artikel II letter S wordt als volgt gewijzigd:

1. Aan artikel 511b, eerste lid, wordt een zin toegevoegd luidende:

Indien het strafrechtelijk financieel onderzoek overeenkomstig het bepaalde in artikel 126f, tweede lid, is gesloten en heropend, wordt de

periode van twee jaren verlengd met de tijd verlopen tussen deze sluiting en heropening.

2. aan artikel 511b, tweede lid, wordt een zin toegevoegd luidende:
Artikel 258, zesde lid, is van overeenkomstige toepassing.

3. na artikel 511h wordt toegevoegd:

Artikel 511i

Een uitspraak op de vordering van het openbaar ministerie als bedoeld in artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht vervalt van rechtswege, doordat de uitspraak als gevolg waarvan de veroordeling van de verdachte, als bedoeld in artikel 36e, eerste onderscheidenlijk derde lid, van het Wetboek van Strafrecht, achterwege blijft, in kracht van gewijsde gaat.

D

Artikel II letter CC komt aldus te luiden:

Aan artikel 557 wordt een vierde lid toegevoegd, luidende:

4. Een uitspraak op de vordering van het openbaar ministerie, als bedoeld in artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht, kan eerst worden tenuitvoergelegd nadat de veroordeling, als bedoeld in artikel 36e, eerste onderscheidenlijk derde lid, van het Wetboek van Strafrecht, in kracht van gewijsde is gegaan.

E

Aan artikel V letter D wordt toegevoegd:

Het negende lid wordt vernummerd tot het achtste.

F

Artikel VIII vervalt; artikel IX wordt vernummerd tot VIII.

TOELICHTING

Deze nota van wijziging bevat onder de letters A, E en F een technische aanpassing. De in het voorgestelde artikel 94d van het Wetboek van Strafvordering voorkomende verwijzing naar de artikelen 3.2.11a en 3.2.11b van het nieuwe Burgerlijk Wetboek dient te worden gewijzigd in een verwijzing naar de corresponderende artikelen in Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek. De opdracht tot aanpassing die was vervat in artikel VIII van het voorstel, kan na het aanbrengen van deze wijziging vervallen; artikel IX kan dan het nummer VIII krijgen. De vervanging van de leden vijf tot en met acht van artikel 213 AWDA door de leden vijf tot en met zeven, brengt mee dat het negende lid tot het achtste moet worden vernummerd.

Het onder D gestelde bevat een redactionele verbetering van het voorstel tot aanvulling van art. 557 Sv met een nieuw vierde lid. In zijn oorspronkelijke vorm bevatte dit artikellid tweemaal het woord «beslissing». Die term moet in verband met art. 138 Sv minder juist worden geacht: het gaat om uitspraken, niet om beschikkingen. Bovendien kunnen de bedoelde uitspraken worden gespecificeerd. In de gewijzigde redactie zijn deze bezwaren opgevangen.

De aanvulling voorgesteld onder C 2 strekt ertoe op dezelfde wijze als in de eigenlijke strafzaak te bepalen, dat de dag van behandeling ter terechtzitting van de vordering tot ontneming op het verzoek en de voordracht van de officier van justitie wordt bepaald door de voorzitter van de rechtbank.

Meer inhoudelijk van belang zijn de wijzigingen voorgesteld onder de letters B en C. Het voorgestelde geeft een aanvulling inzake de afstemming van de procedure voor het strafrechtelijk financieel onderzoek en die voor de rechterlijke beslissing tot ontneming, op ontwikkelingen die zich bij de behandeling van de eigenlijke strafzaak kunnen voordoen.

In de literatuur is gesignaleerd, dat zich bij de scheiding van de procedure voor de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel en die voor de behandeling van de eigenlijke strafzaak complicaties kunnen voordoen, die nadere regeling behoeven (vgl. Margriet Swagemakers, Scheiden doet lijden!, *Ars Aequi* 1991, p. 467-473).

De eerste complicatie betreft de situatie waarin een strafrechtelijk financieel onderzoek is ingesteld, dat nog gaande is op het moment dat de rechter in de strafzaak einduitspraak doet.

Wanneer deze einduitspraak bij voorbeeld inhoudt, dat de verdachte van het tenlastegelegde wordt vrijgesproken, rijst de vraag of de officier van justitie de mogelijkheid behoudt de vordering tot ontneming – waarvan hij de instelling moet hebben aangekondigd – ook inderdaad in te stellen. Het behoud van die mogelijkheid, die in het voorstel tot dusverre niet was uitgesloten, doet merkwaardig aan, omdat de veroordeling die de grondslag vormt voor de vordering tot ontneming, nu juist niet is uitgesproken.

Bij deze stand van zaken zou door de rechtbank op een dergelijke vordering niet anders dan afwijzend kunnen worden beslist. Deze situatie overwegende, moet naar mijn oordeel niet alleen worden geconstateerd, dat de instelling van een vordering tot ontneming nadat in de hoofdzaak vrijspraak is gevolgd, weinig voor de hand ligt, maar ook, dat voor het voortduren van een strafrechtelijk financieel onderzoek onder die omstandigheden onvoldoende grondslag bestaat. Het uitblijven van een veroordeling terzake van het strafbare feit behoeft, theoretisch gezien, niet af te doen aan het voortbestaan van de verdenking die voor het instellen van een strafrechtelijk financieel onderzoek een voorwaarde was. Maar naar mijn opvatting kan, de betrokken belangen afwegende, onder de geschetste omstandigheden niet worden gezegd dat het voortduren van een (ingrijpend) financieel onderzoek nog is gerechtvaardigd. Ik acht het daarom wenselijk uitdrukkelijk te bepalen, dat het strafrechtelijk financieel onderzoek dient te worden gesloten, indien gedurende de tijd dat dit onderzoek gaande is, in de hoofdzaak een einduitspraak wordt gedaan, die inhoudt dat de verdachte niet voor het tenlastegelegde feit wordt veroordeeld (vgl. het hierbij voorgestelde art. 126f, tweede lid, Sv). Dat na deze sluiting aan de instelling van een vordering tot ontneming de grond is ontvallen, moge duidelijk zijn.

De beslissing van de rechter in de hoofdzaak die meebrengt dat het strafrechtelijk financieel onderzoek dient te worden gestaakt, behoeft alvorens dat effect te hebben niet in kracht van gewijsde te zijn gegaan. Dat betekent echter, dat ook rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid, dat deze beslissing in hoger beroep of in cassatie wordt vernietigd waarna alsnog veroordeling van de verdachte in de hoofdzaak volgt. In dat geval herleeft, om zo te zeggen, de grondslag waarop het strafrechtelijk financieel onderzoek werd ingesteld. In die situatie moet dan ook de mogelijkheid bestaan het afgebroken strafrechtelijk financieel onderzoek alsnog voort te zetten en te voltooien. De tweede vol zin van het voorgestelde art. 126f voorziet daarin.

Dit bijzondere geval van sluiting gevolgd door heropening van het strafrechtelijk financieel onderzoek is ook van belang voor de termijn waarbinnen de vordering tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel bij de rechtbank aanhangig moet zijn gemaakt. Deze is in het voorgestelde art. 511b Sv bepaald op twee jaren na de uitspraak in eerste aanleg. Naar mijn opvatting dient het verband tussen de vordering

tot ontneming en de beslissing in de strafzaak, zoals met dit voorstel is beoogd, zo nauw te zijn dat die vordering de stand van de beslissingen in de hoofdzaak volgt. Vloeit uit die beslissing voort, dat voor ontneming vooralsnog geen grond is, dan wordt de voortgang op dat spoor gestaakt. Volgt echter in de verdere gang van de hoofdzaak toch de veroordeling van de verdachte, dan kan ook het financiële pad weer verder worden bewandeld. De voorlopigheid van de beslissing in de hoofdzaak die tot beëindiging van het strafrechtelijk financieel onderzoek noopt, rechtvaardigt de mogelijkheid tot hervatting daarvan. In het verlengde daarvan ligt het in de rede de genoemde termijn van twee jaren op te schorten voor de duur die in zo'n geval ligt tussen het sluiten en de heropening van het strafrechtelijk financieel onderzoek (vgl. het voorstel tot aanvulling van art. 511b, eerste lid, Sv).

Uit het voorgaande moge duidelijk zijn, dat de uitspraken (niet-veroordeling, resp. veroordeling) waarnaar het gewijzigde art. 126f, tweede lid, Sv verwijst dus niet in kracht van gewijsde behoeven te zijn gegaan.

Tenslotte kan, wat dit onderdeel betreft, nog worden opgemerkt, dat de sluiting van een strafrechtelijk financieel onderzoek die wordt veroorzaakt doordat de uitspraak in de hoofdzaak geen veroordeling inhoudt, tot gevolg dient te hebben dat de in het kader van dat onderzoek gelegde beslagen dienen te worden beëindigd. Het, mogelijk voorlopig, vervallen van de grondslag waarop het strafrechtelijk financieel onderzoek berustte, betekent evenzeer het vervallen van de basis voor het voortduren van beslagen. Wanneer het strafrechtelijk financieel onderzoek is gestaakt, kan het beslag niet meer strekken tot het aantonen van wederrechtelijk verkregen voordeel en evenmin tot bewaring van het recht tot verhaal voor een geldboete of een verplichting tot betaling ter ontneming van voordeel (vgl. artt. 94 en 94a Sv als voorgesteld).

Het tweede probleem dat regeling behoeft, betreft het geval waarin de rechter onherroepelijk de verplichting tot betaling van een geldsom ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel heeft uitgesproken, waarna in de hoofdzaak eveneens onherroepelijk een uitspraak wordt gedaan die niet de veroordeling van de verdachte inhoudt. Met die situatie was rekening gehouden in het voorgestelde art. 557, vierde lid, Sv. Deze bepaling verbiedt de tenuitvoerlegging van de beslissing tot ontneming totdat de veroordeling bedoeld in art. 36e Sr in kracht van gewijsde is gegaan. Strikt genomen betekent dit, dat een onherroepelijk geworden beslissing tot ontneming in stand blijft, maar nooit ten uitvoer kan worden gelegd wanneer in de hoofdzaak geen onherroepelijke veroordeling is gevolgd. Hoewel in dit stelsel wel is gewaarborgd, dat de ontneming niet kan worden geëxecuteerd wanneer de grondslag daarvoor ontbreekt, moet worden erkend, dat het beter is de beslissing tot ontneming in haar bestaan te koppelen aan de veroordeling die daarvoor de voorwaarde is. Dat brengt mee, dat een op zichzelf perfecte en onherroepelijke beslissing tot ontneming dient te vervallen wanneer de veroordeling waarvan zij het sequel behoort te zijn definitief niet is gevolgd. Dit verval van rechtswege van elke (in eerste aanleg, hoger beroep of in cassatie) gedane onherroepelijke uitspraak tot ontneming bij het uitblijven van een veroordeling is vastgelegd in het nieuw voorgestelde art. 511i Sv.

In dit betoog is ervan uitgegaan, dat degene aan wie de maatregel tot ontneming door de rechter is opgelegd, daaraan niet reeds voordat die beslissing uitvoerbaar werd vrijwillig heeft voldaan. Dat zal ook het normale geval zijn. Het is echter niet uitgesloten, dat de uitspraak tot ontneming van rechtswege vervalt nadat het te ontnemen bedrag is betaald. In dat geval behoort het betaalde bedrag uiteraard te worden gerestitueerd. Zo het openbaar ministerie daartoe niet reeds is

overgegaan, zal het daarvoor zorgdragen wanneer de betrokkene dit geval onder de aandacht brengt.

De vraag kan nog rijzen of aan de bepaling van art. 557, vierde lid, Sv wel behoefte blijft bestaan na toevoeging van art. 511i Sv. Dat is wel het geval. Ook immers indien de hoofdzaak wel eindigt met een veroordeling, dient te zijn verzekerd, dat de maatregel tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel niet kan worden tenuitvoergelegd voordat die veroordeling kracht van gewijsde heeft verkregen. Voordien moet namelijk rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat de uitspraak waarbij de maatregel werd opgelegd, vervalt doordat een andere uitspraak dan een veroordeling in kracht van gewijsde gaat.

De Minister van Justitie,
E. M. H. Hirsch Ballin